

ABHÁZIA

A KAUKÁZUS GEOPOLITIKAI BÖRTÖNÉBEN

Talpunk alatt használt fecskendők, építési (vagyis inkább rombolási) törmelékek és változatos összetételű szemét- és ürülékkupacok terülnek el. Nemcsak emiatt érdemes azonban a lábunk elé figyelni, hiszen az egykori Parlament omladozó romjai közt sétálva egy rosszul megválasztott lépéssel is nagyot lehet zuhanni. Nem is ajánlatos ide egyedül felmászni, én is csak a tapasztalt helyiekben bízva teszem, akik lelkesen vezetnek a leégett épület tetejére. Felérkezve nagyszerű kilátás tárul elénk, alattunk a Fekete-tengerig Szukhum (Szukhumi) terül el; az el nem ismert Abház Köztársaság fővárosában járunk...

„Ha valaki Abháziába készül, talán nem jó ötlet ezt a grúzok előtt hangoztatni...” – Ezzel a gondolat-tal a fejemben járom sokáig az utcákat, miközben azon töprengök, hogy mégis hogyan kérjek útba-igazítást az utca grúzától az általuk el nem ismert ország, Abházia irányába. Feleslegesen aggódtam, a helyiek barátságosak, azonnal segítenek. Hamar kiderül, hogy az alig 10 kilométerre lévő határhoz olcsóbban visz ki egy maszek taxis, mint a poszt-szovjet térség hírhedt marsrutkái. Megköszönöm a segítséget, beszállok a taxiba, elindulunk. Miközben ablakhoz nyomott orral figyelem az elsuhanó tájat, egy domb mögül kibukkanó, gigantikus méretű grúz zászlón akad meg a szemem. Még néhány dombbal később egy sorompóval lezárt parkoló tűnik fel, mögötte pedig egy rendőrségi bódé. Megérkeztünk: itt ér véget Grúzia fennhatósága, és itt kezdődik Abházia.

SZÖNYEG FŐLÉ SÖPÖRVE

A padló, amit nem is olyan régen még Abházia legfontosabb emberei koptattak. Ma szemét borítja, és ahol még nem lyukas, ott is bármikor beszakadhat. Így néz ki napjainkban a leégett Parlament belülről

ABHÁZ–OROSZ: KÉT JÓ BARÁT

... együtt harcol, s issza borát, csacsáját (grúz–abház törkölypárlat) és vodkáját! Az itt állomásozó orosz katonákat az abházok barátoknak, az oroszok békefenntartóknak, a grúzok megszállóknak nevezik

Hová kerültem?

A rendőrségi bódé lényegében a határ grúz oldala. Ők ennél többet nem építettek ki, ezzel is jelezve, hogy mennyire nem tekintik ezt igazi határnak. A rendőr barátságos mosollyal kíván kellemes időtöltést Abháziában, és figyelmembe ajánlja a parkoló végében álló néhány szekeret, melyek némi pénz fejében átviszik az embert a határt jelentő Inguri folyó hídján. Inkább a gyaloglás mellett döntök. Jobbra és balra a folyó fonatai és köztük kimagasodó lápos dombok, nádasok terülnek el, míg mögöttem még mindig látszik (sőt, valószínűleg nem véletlen, hogy innen a legjobban!) a hatalmas grúz zászló, velem szemben pedig már egy ugyanekkora méretű abház lobogó lengedezik.

Utóbbi egyre közelebb kerül, majd megérkezem alája. Itt első intézkedés gyanánt azonnal elveszik a fényképezőgépet, és kitorlik a képek többségét. Hosszas kérdezz-felelek után egy jó másfél méter széles, szögesdrót kerítéssel szegélyezett folyosósó irányítanak. Fegyveres katonák sora lesi minden lépésemet a szögesdrót túoldaláról, ahogy vágóhídra terelt malacként végighaladok előttük. A folyosó másik végén szerencsére nem vágóhíd, csak egy újabb részletes ellenőrzés vár. Végül a morcos határőr visszaadja az útlevelemet, én pedig izgatottan lapozom fel, hogy megpillantsam végre az abház pecsétet. Ilyet sajnos nem találok, de ahogy kinyitom az okmányt, a pár napja kapott grúz pecséten akad meg a szemem. Grúziát ábrázoló körvonalába természetesen nincsen berajzolva az imént átlépett határ, a nemzetközi jog szemében tehát nem hagytam el az országot. Irataimból feltekintve viszont a felettem lebegő hatalmas abház zászló mellett az Abház Köztársaság üdvözlőplakátja fogad. Éppen elgondolkoznék, hogy milyen országba is kerültem, ám ekkor odalép hozzám egy marsrutka-sofőr. Oroszul kérdezi, hogy elvihetne-e orosz rubelért a köztársaság fővárosába, Szukhumba. Mindeközben megcsörren a telefonom, a szolgáltató küldött SMS-t: „Üdvözljük Oroszországban!...”

NYET RUSZKI

„Nyugatiként” igazi kuriózumnak számítok az évi több millió orosz turista között, így a barátságos helyiek bármit megtesznek, hogy lenyűgözzenek. Még az sem gátolja őket ebben, hogy nem beszéljük egymás nyelvét

ABHÁZIAI TURISTACSALOGATÓ

A szubtrópusi klímán a mandarinfák mellett pálmákkal és babérlombú növényzettel szegélyezett, homokos tengerpartot találunk, amiről Abházia turisztikai honlapja büszkén közli, hogy az év felében melegebb a francia Riviéránál is. Hozzáteszi, hogy a napsütéses napok száma még az ismert svájci síközpontot, Davost is felülmúlja. Mindehhez képest épp csak megemlíti, hogy a területén található Krubera-Voronya a maga több mint 2 kilométeres mélységével a világ jelenleg ismert legmélyebb barlangja. És ha már a világrekordoknál tartunk, az Abháziában található Repruát a világ legrövidebb folyójának tartják. De érdemes itt meglátogatni Gagrát, Pitsundát, Novi Afont és a festői környezetben fekvő, megannyi legendával övezett Ritsa-tavat is. E kulturálisan sokszínű és műemlékekben gazdag, 4000 méter fölé magasodó hegyekkel határolt kis területnek csak a státusza megkérdőjelezhető, szépsége semmiképpen.

Fekete-tenger, fehér tenyér

Kell néhány másodperc, hogy mindezt feldolgozzam, miközben a marsrutkás türelmetlenül megismétli a kérdését. Tekintve, hogy más lehetőség nincs, bólintok. A mikrobusz-méretű, roncsállapotú gépbe átlagosan kétszer annyi embert zsúfolnak bele, mint amennyi számára az még kényelmes lenne. Lehetetlen nem összeismerkedni útitársaimmal, még akkor is, ha nem beszéljük egymás nyelvét. Első megálló Gal, és menet közben kézzel-lábbal elmutogatják, hogy ez Abházia legveszélyesebb városa. Sőt, az egyetlen veszélyes városa – javítják ki gyorsan magukat. És miért veszélyes? Természetesen az át-átszökő grúz banditák miatt – mondják.

Megérkezünk a város autóbusszállomására, körültem a külvárosi, slumosodott környezetben romos házak és piszkos utcák összevisszasága terül

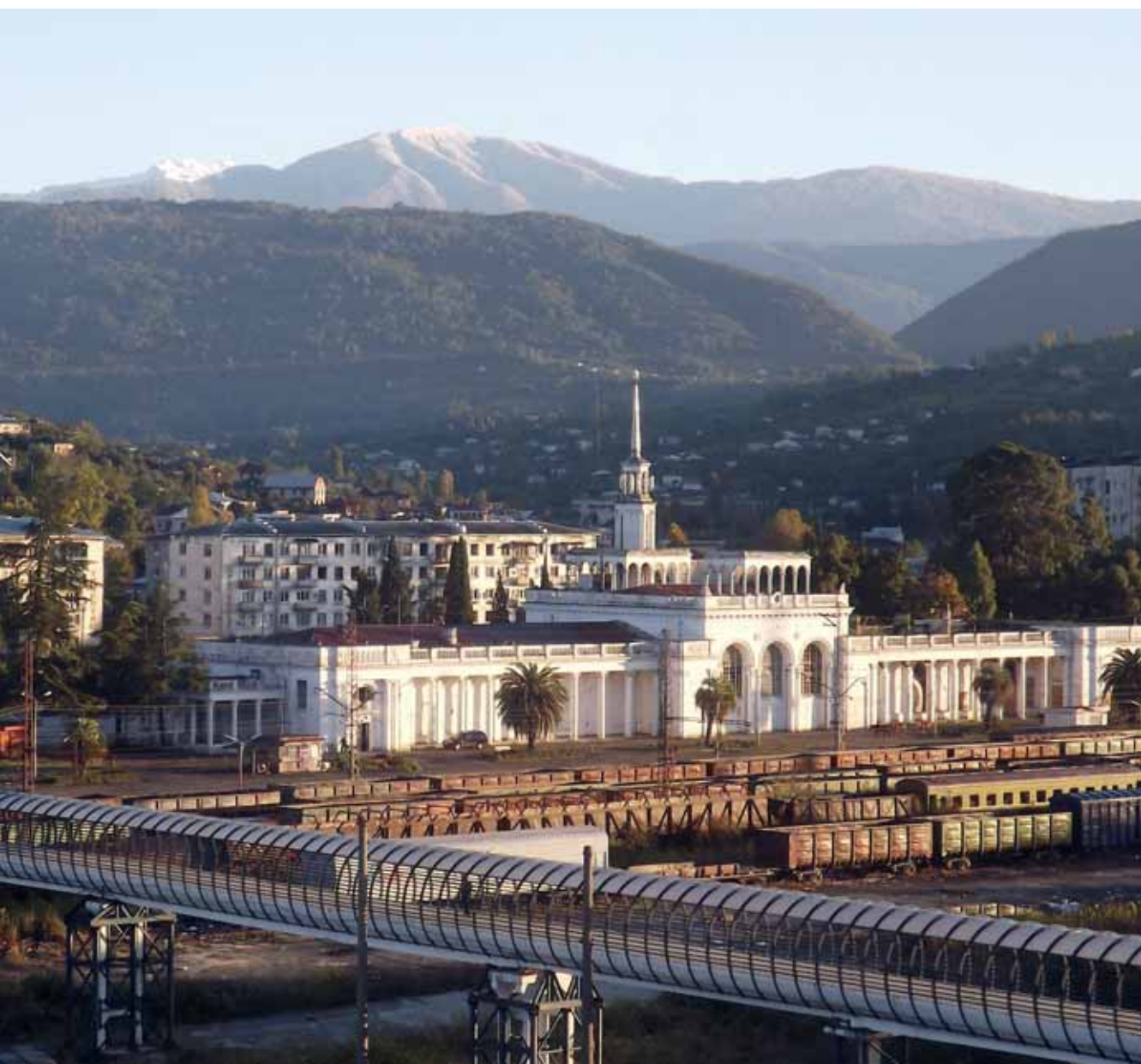

el. Kérdésemre, hogy merre van a városközpont, csodálkozva mutatják, hogy hiszen ez az!

A busz kis idő múlva továbbindul, kijutunk a hegyek közül a tengerpartra. Abházia lakóinak többsége erre a keskeny, part menti sávra koncentrálódik, „itt van az igazi élet”. Itt, az úgynevezett Kaukázusi-Riviérán termékenyek a földek, melegek a nyarak és közel a Fekete-tenger is. Nem csoda, hogy a terület a szocializmus időszakában felkapott turistacélpont volt. Ma azonban a düledező épületek, elhagyott hajókikötők, üres üzemek és régóta vonatot nem látott sínek tudatják: itt már csak a tengerpart épülő jellegű, a gazdaság a rendszerváltás óta romlik. Végül az egyik kitartóan próbálkozó utastársam talál egy szótárlakalmazást a telefonján, és ennek segítségével mondja a kulcsszavakat: én, szállás, vendég, te. Szomorúan ve-

szi tudomásul, amikor az alkalmazás lefordítja neki, hogy már van szállásom. Mindenesetre a következő megállóban vesz nekem egy üdítőitalt, és még a jegyemet is kifizeti! Majd a műszerfalra ragasztott abház zászlót ábrázoló matricára mutatva próbálja meg lelkesen elmagyarázni annak jelentését. A zöld és a fehér sávok az iszlám és a kereszténység békés egymás mellett élését jelentik, a jobb felső sarokban látható fehér tenyér pedig az ellenségnek megálljt, a barátoknak köszöntést jelent.

VÉGÁLLOMÁS. Szukhum vasútállomásának égbe törő tornya alól már csak Oroszország irányába indulnak vonatok. A vasutat körülvevő, nagy kiterjedésű rozsdasínek fölött hosszú üveghídon át vezet az út

Kaukázusi multikulti

Ha grúz városnak tekintjük, akkor Szukhumiban vagyunk. Abházul Akua. Pár évszázaddal korábban, görög gyarmati korában Dioskuriasnak nevezték, majd a török uralom alatt Suhum-Kale volt a neve. A gyakran nevet és urat váltó város lakossága a mai napig igen sokszínű. Találunk itt örményeket, abházokat, grúzokat, oroszokat, görögöket, sőt még észteket is. Vallásilag sem kevésbé heterogén kép tárul elénk a bizonytalan státuszú országban. A többséget kitevő ortodoxokon, örmény katolikusokon és szunnitákon kívül sok abház a mai napig ősi természeti vallását őrzi, annak minden pogány szertartásával és hagyományával együtt. Az ezeket gyakorlók többségét azonban nem a nagyvárosokban, hanem északon, a hegyek között, elzárt közösségekben találjuk meg.

Persze a „nagyvárosok” szó kaukázusi relativitásban értendő. A főváros, Szukhum lakossága is alig haladja meg a hatvanezretet, és területe sem nagyobb egy átlagos, külső pesti kerületnél. Sőt, valljuk be, a városkép sem nagyon különbözik attól. Persze van itt szép rész is, ezt pedig mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy itt már nekem is fel tűnik, hogy valóban a központba érkeztünk.

A Fekete-tenger partján sorakozó mives építmények közül is kiemelkedik a hosszú múlttal rendelkező Ritsa Hotel aranyozott épülete, melynek első emeleti erkélyéről Lenin halála után Trockij tartotta híres beszédét. Innen nem messze egy hatalmas, sokzászlós betonkockát találunk. Ez az új Parlament. A régi a grúz-abház konfliktus során égett le, sok más épülettel, többek között a neves Ritsa Hotellel együtt. A nagy turistaforgalmú szállodát visszaépítették, a régi Parlamentben viszont azóta is csak gyomnövények, kóbor kutyák és drogok laknak.

Ahogy alatta állók, segítségemre siet néhány angolul is értő helyi iskolás, akik örömmel megmutatják, hogyan lehet feljutni az épület tetejére. Felérkezve nagyszerű kilátás tárul elénk: alattunk a Fekete-tengerig Szukhum terül el, a kontrasztok városa, ahol megtalálunk porig égett romokat, görög stílusú boltíveket, luxusszállodát, botanikus kertet és üres panelházakat, és orosz zászlók lengedeznek az aprólékosan kidolgozott épületek homlokzatán, és a szovjet úrkísérletekhez tenyésztett majmok által lakott park ma az egyik legnagyobb turistalátványosság. És mindez egy viszonylag kis városban, alig túl Európa határán!

SZENT A BÉKE!

Az eredetileg Abházia irányába mutató cső ma megcsomózva mutat az ég felé a grúz-abház határon. Sokan biztosra veszik, hogy az oroszok esetleges távozásával a csomó is kioldódna

UTCAI TÖRTÉNELEMKÖNYV

Amilyen bizonytalan Abházia jövője, olyannyira vitatott a múltja is. Ez a fal Szukhum központjában, a tengerparton áll, és abház szemszögből mutatja be e terület történelmét (jobbra)

FM 105.9

CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR

A rádióban vendégünk a témáról:

NÉMETH DÁNIEL

Korábbi műsoraink meghallgathatók:

www.afoldgomb.hu/radio

Krím-kettő

Persze politikailag sem egyszerű, hogy az általában Európának tekintett Orosz-Kaukázus és az általában Ázsiának tekintett Grúzia közös halmazában fekvő országot hova soroljuk be. Még nehezebb, ha figyelembe vesszük, hogy Grúzia előszeretettel tünteti fel magát európaiként, tájféldrajzi szempontból viszont a Kaukázus északi előterét már Ázsia részének tekintjük.

Az Abházia területét kitevő Északnyugati-Kaukázus szerkezetileg a Krími-hegyvidékkel rokonítható. Ám korántsem csak természetföldrajzi párhuzamot találhatunk Abházia és a Krím félsziget között. Azon kívül, hogy mindkét terület jelentős idegenforgalmi központ, említést érdemel, hogy mindkettő lakói büszkék kiváló borukra, és különösen jó barátok Oroszországgal. A boruk minőségében nincs is különbség, ám a barátságukéban már van: míg a krími oroszok származásuk okán természetesen baráti viszonyt ápolnak Oroszországgal, az abházok számára ez inkább egyfajta kényszerbarátság. A 19. században még egyértelműen ellenségként kezelt oroszokkal a Szovjetunió szorításában „összeszoktak”, majd a rendszerváltás után megjelenő grúz hatalom elől menekültek vé-

gül az északi medve ölelésébe. Magyarul: Oroszország segített kivívni a függetlenségüket, amit rajta kívül azóta is csak Venezuela, Nicaragua, Tuvalu, Vanuatu és Nauru ismert el.

Ez az a lista tehát, amiről Abházia szövetségest, kereskedelmi partnert és barátot választhat. Egy abház útlevéllal is csak ezekbe és még három másik „fagyott konfliktuszónába” (Dél-Oszétiába, Hegyi-Karabahba és Transznisztríába) lehet beutazni, ezért nagy sikert aratott körökben a Szovjetunió bukása után az orosz állampolgárság felvételének lehetősége. Így fordulhatott elő, hogy Abházia lakosságának több mint kétharmada ma orosz állampolgár.

Bár Oroszország – bekebelezési étvágyát tekintve – egyrészt veszélyt, egy másik, sokkal lényegesebb oldalról viszont garanciát is jelent Abházia függetlenségére: Oroszország támogatása nélkül Abházia még ennél is kevésbé lenne önálló, bár rossz viszony esetén az orosz családok karácsonyi asztaláról igencsak hiányozna az innen importált mandarin...

SZÖVEG ÉS KÉP: NÉMETH DÁNIEL

